

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

Пројекат финансира
Европска унија

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

**ЗЕЛЕНА АРХИТЕКТУРА
ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ
ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ**

Увод

Пољопривреда доприноси одрживом економском развоју руралне средине, омогућава остваривање прихода селском становништву и снабдевање потрошача безбедном и здравом храном. Пољопривредна активност зависи од природних ресурса као што су земљиште и вода, на њу такође утичу и климатске промене, стање животне средине, биолошка разноврсност и квалитет воде. Међутим, и пољопривредни произвођачи својим активностима доприносе да се рурална подручја и пејзаж одржавају у добром стању и тиме обезбеђују јавна добра за све.

Заједничка пољопривредна политика (ЗПП) комбинује друштвене, економске и еколошке приступе у постизању одрживе пољопривреде. У новој ЗПП за период од 2023. до 2027. године предузети су значајни кораци за унапређење мера и шема у оквиру Зелене архитектуре.

Еколошке мере до 2020.

Агроеколошке шеме (*Agri-environmental schemes* - AES) важан су део ЗПП. Примењују се од 1980. али се њихов значај посебно повећао након реформе из 2013. године. Овом реформом агроеколошке шеме (AES) преименоване су у пољопривредно еколошко климатске мере (АЕСМ) како би се нагласио њихов значај за ублажавање климатских промена. Први пут је уведен и услов „озелењавања“ којим се државе чланице обавезују да 30% директних плаћања буде везано за озелењавање и 30% програма руралног развоја за постизање еколошких и климатских циљева.

Озелењавање подразумева:

- ★ одржавање минималне површине трајног травњака
- ★ узгој најмање две различите културе на ораницама од 10 до 30 хектара и три различите културе на ораницама већим од 30 хектара
- ★ опредељивање 5% обрадивог земљишта као подручја која су значајна за биодиверзитет: подручја са еколошким фокусом - дрвеће, живе ограде итд. (*Ecological Focus Area* - EFA) или земљиште остављено у угару, које побољшава биодиверзитет и станишта

Као део агроеколошких мера, 2005. године уведена је вишеструка усклађеност (*Cross-compliance*) као обавезан услов за остваривање права на директна плаћања и мере руралног развоја које су везана за Интегрисани систем управљања и контроле (IACS).

Вишеструка усклађеност садржи два основна дела:

1. Поштовање добрих пољопривредних и еколошких услова (*Good Agricultural and Environmental Conditions* - GAEC) који се односе на ублажавање климатских промена, заштиту квалитета вода, земљишта, билошке разноврсности и управљање земљиштем. Државе чланице у обавези су да поставе националне стандарде и захтеве за спровођење сваког GAEC-а.
2. Обавезни захтеви управљања (*Statutory Management Requirements* - SMR) у погледу заштите животне средине, здравља људи, животиња и биља, као и добробити животиња. С обзиром да се SMR заснивају на законодавству ЕУ, мање је простора за државе чланице да поставе своје индивидулане захтеве, осим у случајевима који су предвиђени Нитратном директивом.

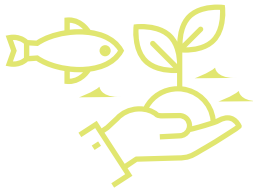
Циљ вишеструке усклађености је да допринесе развоју одрживе пољопривреде и да ЗПП постане усклађенија са очекивањима друштва у целини као и да се подигне свест пољопривредника о потреби поштовања тих правила.

Нова „зеленија“ ЗПП 2023-2027.

Нова Заједничка пољопривредна политика за раздобље 2023-2027. поставила је три општа и девет специфичних циљева који се односе на економију, прехранбени систем, климу и животну средину, као и на социјална питања. Један од општих циљева је подстицање очувања животне средине, билошке разноврсности и деловања у подручју климе. Овај општи циљ обухвата три специфична циља:

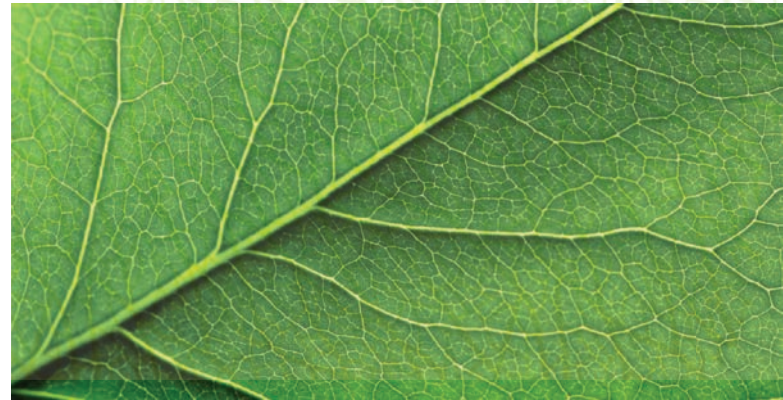
Борба против климатских промена

Подршка одрживом коришћењу природних ресурса

Заштита биолошке разноврсности и пејзажа

Три су главна климатска и еколошка аспекта ЗПП:

- ★ Постављање виших захтева за еколошко и климатско деловање
- ★ Побољшање еколошких и климатских учинака пољопривреде
- ★ Повећање флексибилности и препуштање државама чланицама да предложе одговарајуће инструменте за постизање заједничких еколошких и климатских циљева

Три компоненте зелене архитектуре у новој ЗПП 2023-2027. су:

- ★ Условљеност (*Conditionality*) која замењује вишеструку усклађеност и тзв. зелена плаћања
- ★ Нове еко-шеме – шеме за климу, животну средину и добробит животиња
- ★ Добровољне мере руралног развоја у области пољопривреде, животне средине и климе (АЕСМ)

Условљеност

Условљеност има за циљ подизање нивоа свести пољопривредника, односно корисника подстицаја о потреби поштовања стандарда у погледу заштите животне средине, здравља људи, здравља животиња и биља. За пољопривреднике, односно кориснике који не испуњавају те стандарде, државе чланице треба да уведу одређене санкције.

Условљеност уводи додатне стандарде у односу на вишеструку усклађеност (два додатна GAEC-а и три SMR-а), али ће и државе чланице имати значајну флексибилност у спровођењу система на начин који одговара њиховим конкретним потребама. Кључно је да ова флексибилност дође до изражаја у стратешким плановима земаља чланица ЕУ како би се обезбедила максимална вредност у ублажавању климатских промена и заштити животне средине. Нови захтеви ће попунити недостатке у постојећим правилима. На пример: нова обавеза заштите мочвара и тресетишта који су значајни извори угљеника, укључивање одређених елемената Оквирне директиве о водама и Директиве о одрживој употреби пестицида

најкасније до 2025. године. Пољопривредници ће, у принципу, да би побољшали дугорочно здравље земљишта, бити у обавези да спроводе плодород. Такође за мања газдинства, до 10 хектара, и за газдинства која имају веће површине пашњака постојаће одређена изузећа. Када је реч о органској пољопривреди по аутоматизму ће се сматрати да пољопривредник испуњава обавезе које произилазе из условљености.

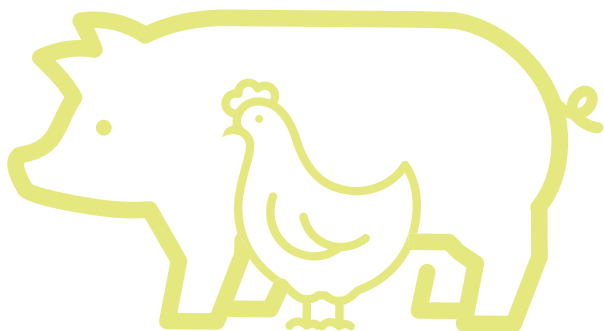

Еко-шеме

Еко-шеме су саставни део првог стуба ЗПП (директна плаћања и мере заједничке организације тржишта) и односе се на добровољне активности пољопривредника, као што су боље управљање хранљивим материјама, агроекологија, складиштење угљеника, агрошумарство или добробит животиња. Државе чланице су у обавези да планирају да најмање 25% буџета одређеног за директна плаћања буде намењено за еко-шеме и да их дефинишу у Стратешком плану.

Мере руралног развоја у оквиру Зелене архитектуре

У оквиру руралног развоја, и у новој ЗПП, биће настављена подршка за инвестиције које унапређују управљање земљиштем, добробит животиња и доприносе смањењу негативног утицаја на животну средину и климу. Државе чланице мораће да издвоје 35% буџета за рурални развој за ове мере.

Секторске интервенције

У Зелену архитектуру уведене су посебне секторске интервенције за воће и поврће и вино. Државе чланице те врсте интервенција дефинишу у стратешим плановима, али за све је обавезујуће да

најмање 15% средстава за интервенције у сектору воћа и поврћа и 5% у сектору вина одределе за активности које доприносе унапређењу животне средине и климе.

Саветодавне службе

Саветодавне службе имају важну улогу у спровођењу свих мера у оквиру Зелене архитектуре. Њихова улога је да обезбеде пољопривредницима информације и савете о широком спектру тема које покрива ЗПП, од управљања пољопривредним газдинством, поштовања прописаних захтева и стандарда и испуњења услова за остваривање подршке која је доступна кроз мере ЗПП. Садашњи систем саветодавних служби, државе чланице ЕУ мораће да унапреде и да укључе јавне и приватне саветодавце, који ће свој посао обављати савесно, непристрасно и без конфликта интереса. Саветодавне службе морају бити на располагању свим корисницима ЗПП, не само пољопривредним произвођачима (нпр. корисници LEADER мере).

Зелена архитектура у Републици Србији

У Републици Србији делимично се примењују мере које се могу упредити са мерама Зелене архитектуре у ЕУ у оквиру руралог развоја, док субвенције још нису условљене поштовањем стандарда који се односе на унапређење животне средине.

У оквиру мера руралног развоја најзначајнија је подршка за органску производњу у виду подстицаја по површини и грлу, затим подстицаји за очување биљних и животињских генетичких ресурса, чији је циљ очување аутохтоних раса у сточарству, и очување биљних генетичких ресурса.

Пољопривредници који су корисници ИПАРД средства на крају сваке инвестиције у обавези су да поштују ЕУ стандарде животне средине, здравља биља и добробити животиња и то контролишу надлежне инспекције.

У оквиру ИПАРД III програма, први пут ће се спроводити Мера 4 - „Агро-еколошко-климатска мера и мера органске производње“, чији је циљ допринос одрживом управљању природним ресурсима, као и ублажавању и прилагођавању пољопривреде климатским променама.

Потенцијални корисници Мере 4 биће у обавези да поштују захтеве вишеструке усклађености, односно добрих пољопривредних и еколошких услова и обавезних захтева у погледу заштите животне средине, здравља људи, животиња и биља, као и добробити животиња. Финансијска подршка за газдинства биће обезбеђена у виду годишњег плаћања по јединици површине или по грлу угрожене расе.

Спровођењем ове мере, сви актери - пољопривредници, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, саветодавне службе и надлежне инспекције - постепено ће се припремити за примену ЕУ захтева у оквиру Зелене архитектуре.

**Министарство пољопривреде,
шумарства и водопривреде**

www.minpolj.gov.rs

E-mail: office@minpolj.gov.rs

Ова брошура објављена је уз помоћ Европске уније.
За садржину ове брошуре искључиво је одговоран Weglobal
и та садржина не одражава званичне
ставове Европске уније.